

egyben közérthető legyen. Igen, közérthető! Ugy véljük, egyik-másik füzetünk felé nem árt ezt hangsúlyozni.

Legyen tehát nyelvünkben is a nép az úr, az arisztokratikusan ható szakstílus helyett a néphez szóló fogalmazás: a stílus világossága, szemléletessége, a szerkezet egyszerűsége, mely a közvetlen eleven beszéd frissességével tárja elénk a gondolat tartalmát. Elsősorban népszerűsítő irodalmunk szavairól távolítsuk el az egykori jogászstílus ittrekedt porát, a szellemtörténeti irányzat penészét, a mondatainkban burjánzó neobarokk gázt.

Neheez a mély gondolatot közérthetően, világosan kifejeíteni? Hivatkozunk a marxizmus-leninizmus klasszikusaira, tanítómestereinkre, akik a legelvontabb problémát is kristálytisztán, közérthető egyszerűséggel fejezik ki. — De bizonynál túl magas a mérce! Am vegyük a szovjet irodalmat, a szovjet népszerűsítő, ismeretterjesztő irodalmat példaképül! Vagy közelítsük meg zömében is azt a vonzó egyszerűséget, mely már nem egy kiadványunkat jellemzi.

A népszerűsítő írásművek szerzői fokozottabban tartsák szem előtt Zsdanov elvtárs mondását: „Ami egyszerű, az nem mindig zseniális, de mindig egyszerű az, ami zseniális.“

Eznek hangsúlyozása után szóljunk röviden arról is, hogy a jövőben milyen legyen az irodalom-népszerűsítő füzeteink szerkezeti összetétele? A *szovjet példa* e problémánkban is segítséget nyújt. A szovjet irodalom-népszerűsítő füzetek módján kívánjuk az elkövetkezendő oktatási évadban füzeteinket összeállítani.

Mi jellemzi e füzeteket?

Elsőül külön fejezet határozza meg világosan és félreérthetetlenül az előadás *célját*, majd részletes *vázlat* következik, mely az előadó számára képet nyújt az anyagközlés egymásutánjáról. Vannak brosrák, amelyek a megtartandó előadás teljes *anyagát* is közlik. Ezt azonban nem minden vezérfonal tartalmazza. Ezzel szemben minden füzet bő, *tartalmi ismertetést*, kimerítő *módszertani útmutatást* nyújt, továbbá *bibliográfiát* és *kronológiai tájékoztatást* az íróról. Ugyancsak segítséget kap az előadó a *szemléltetésre* vonatkozóan, mint ahogy sok esetben a füzet megfelelő *szemelvényanyagot* is közöl.

*

Befejezésül ismét Zsdanov elvtársat idézzük: „Egy sikeres mű egyetlen értékű egy megnyert csatával.“

A jó vezérfonal és brosrá aligha nevezhető megnyert csatának, de nevezhető fegyvernek, amellyel ütközetet vívhatunk a sötétség, tudatlanság ártó erői ellen, hétköznök, szabadságunk, jövődönk védelmére.

Fegyvereket, ilyen fegyvereket kér és vár a magyar nép kultúrforradalma íróinktól, tudósainktól!

Vihar Béla

TÁRSASÁGI HÍREK

Tolnai Lajos halálának 50. évfordulóján a Magyar Irodalomtörténeti Társaság a Magyar Írók Szövetségével együtt ünnepi estet rendezett a Központi Egyetem aulájában. Az ünnepséget Bölöni György megnyitója vezette be. Bölöni György bevezetője után, Demján Eva Tolnai Lajos egyik novelláját, *Ascher Oszkár* a *Koldusok éneke* című Tolnai verset adta elő. Az ünnepi megemlékezést Simó Jenő tartotta. Simó Jenő megemlékezése az első nagyobb terjedelmű Tolnai-tanulmány a felszabadulás óta. A rövidebb lélekzetű előszavak, könyvismertetések, vitacikkek és egy-két részlettanulmány után Simó tett kísérletet először ezzel a megemlékezésével Tolnai Lajos tejes írói arcképének és fejlődésének felvázolására. Simó előadása után Palotai Erzsí adta elő nagy sikerrel Tolnai egyik legismertebb novelláját, a *Megjavult adófelügyelőt*.

A Társaság nyilvános vitaulései sorozatában *Nagy Miklós* tartott előadást Jókairól. Elsősorban a *Fekete Gyémántokkal* foglalkozott, de az elemzés során kitért olyan eszmei és művészi vonásokra, amelyek Jókai munkásságának alapvető sajátosságai közé tartoznak. Megállapította, hogy Jókait szoros kapcsolatok fűzték a birtokos középnemességhez, s politikai és írói eszmei nagyrészt ennek az osztálynak törekvéseivel függtek össze.

A Fekete Gyémántok kapcsolatban van a kor politikai életével, s 1867. egyik legnagyobb politikai botrányán alapul, mégsem kulcsregény, hanem az élet nagyvonalú, a kritikai realizmus módszereit megközelítő írói ábrázolása. A regény jelentős része ugyanekkor a romantikát képviseli: Jókai utópiáit, népies rokonszenvét belelevíti Berendbe és Evilába. Ennek a romantikának is vannak eszmei és művészi értékei, de szembevetve gyengesége az, hogy hőseit nem tudja a haladó eszmékhez, a nép érdekeihez szorosan hozzákapcsolni, és így alakjai emberileg valószínűtlenné válnak. A mellékalakok rajzában erősebben érvényesül a kritikai realizmus, mint más Jókai-művekben, ahol inkább az anekdotikus bemutatás a túlnyomó.

A hozzászólók közül *Hubay Miklós* a legfontosabb kérdésekben egyetértett az előadóval, de számos részlet kidolgozatlanságára mutatott rá. Helytelenítette, hogy a regény részletes elemzésére nem került sor, így pl. elmaradt Berendnek a pesti arisztokrata körökről mondott véleményének ismertetése, a természettudományos leírások taglalása stb.

Hegedüs Géza főként azzal a megállapítással polemizált, hogy Jókai a középnemességből nőtt ki; szerinte sokkal több figyelmet kellene fordítani Jókai polgári vonásaira. Eppen ezek alapján Jókai eszmei megnyilatkozásait az előadónál pozitívabban értékelte, s rámutatott a 80-as években írt regények realista vonásaira. *Hegedüs Géza* szerint Jókai romantikája szükségszerű volt a magyar társadalmi helyzet felemásága, a nyugati polgári fejlődés hiánya miatt.

Szebényi Géza adatokban gazdag felszólalása során számos idézettel bizonyította be, mennyire összefüggtek Jókai 60-as évek végén írt regényei politikai állásfoglalásával. Rámutatott Jókai utópizmusának kettősségére, a bennerejlő kispolgári magra, amely egyúttal a munkásság leszerelését, az osztályharc tompítását is célozta.

Waldapfel József összefoglalta a vita eredményeit s hangsúlyozta, hogy Jókai irodalmunk haladó hagyományai közé tartozik, alkotásai mellett népünk nem haladhat el közönyösen, de nem helyes az ellentmondásokat elmosó értékelés, amelyet *Hegedüs Géza* felszólalása fogalmazott meg.

1951 ősze óta az Irodalomtörténeti Társaság munkaközösségei — átmeneti szünetelés után — újra megkezdték működésüket.

Legutóbb a régi magyar irodalommal foglalkozó munkaközösség tartott vitaulést, a magyar humanizmus és a renaissance történelmi jelentőségéről. *Kardos Tibor* bevezető előadása röviden ismertette a humanizmus lényegét megfogalmazó legfontosabb marxista meghatározásokat, továbbá az itáliai és az Itálián kívüli európai humanizmus és renaissance problémáit, majd részletesen elemezte a magyarországi humanizmus és renaissance mozgalmak főirányait. *Kardos Tibor* előadása és az előadást követő vita jelentős mértékben hozzájárult többek közt a magyarországi humanizmus népi ágával kapcsolatos problémák tisztázásához is.

A felvilágosodás és reformkori irodalommal foglalkozó munkaközösség *Szauder József* előadása nyomán megvitatta az 1772-től 1848-ig terjedő korszak irodalomtörténeti feldolgozásának tervezetét.

Több munkaközösség olyan témát választott megvitatásra, amelyről az Irodalomtörténetben közelmúltban tanulmány jelent meg. Így a századvégi irodalmát tanulmányozó munkaközösség megvitatta *Belia Györgynek* az Irodalomtörténetben megjelent Tolnai Lajosról szóló cikkét, a XX. századi irodalommal foglalkozó munkaközösség pedig *Pándi Pál* tanulmányát a szociáldemokrata irodalom első világháborús magatartásáról.

Három esetben tárgyalták meg a munkaközösségek egy-egy irodalomtörténetész készülő nagyobb munkájának összefoglaló vázlatát, munkatervét. A századvégi munkaközösség *Keresztúry Dezső* Kemény Zsigmondról szóló tanulmányvázlatát vitatta meg, a huszadik századi munkaközösségben *Szabolcsi Miklós* készülő József Attila-monográfiájának terveit ismertette, *Koczás Sándor* a Radnóti Miklós életrajzával és költé-

szetével foglalkozó kutatásainak eddigi eredményeiről számol be. *Koczkás* beszámolója elsősorban Radnóti költői pályájának korszakkérdéseit vetette fel. Ezzel kapcsolatban érdekes életrajzi adatokat szolgáltatott a vita során *Baróti Dezső* és *Ortutay Gyula*.

Új kezdeményezést valósított meg a huszadik századi munkaközösség a modern irodalommal foglalkozó gimnáziumi tankönyv tervezetének megvitatásával. A Közoktatásügyi Minisztérium közreműködésével a szerzők eljuttatták a tankönyv tervezetét a munkaközösség tagjaihoz és a vita a részletes tervezet alapján indult meg. A vitában a szerzők is részt vettek, és nagyszámban jelentek meg a budapesti középiskolák magyar irodalom-szakos tanárai. A vita eredményeit jelentős mértékben gazdagították a jelenlévő középiskolai tanárok értékes gyakorlati tanácsai és észrevételei. A tankönyv problémáihoz az egyetemi előadók is hozzászóltak, az elsőéves egyetemi hallgatókkal foglalkozó előadók arról számoltak be, hogy az egyetemre jövő ifjúság milyen ismeretanyagot, milyen készültséget hoz magával a középiskolából.

Az Irodalomtörténeti Társaság az elmúlt hónapokban is folytatta ismeretterjesztő munkáját. A Társaság előadói üzemekben, kultúrthonokban, állami gazdaságokban, tszcs-okban, munkásszállásokon és tömegszervezetekben ismertették *Petőfi*, *Arany*, *Móricz Zsigmond*, *Molière*, *Gorkij* és *Solohov* munkásságát. A *Victor Hugo*- és *Gogol*-évfordulókkal kapcsolatban az Irodalomtörténeti Társaság a Béke Világtanács budapesti irodájával közösen rendezett emlékkünnepélyeket és előadásokat. A borsodmegyei Sajóbáonyban 1500 dolgozó hallgatta meg a *Victor Hugóról* szóló előadást. A Szovjet-Magyar Barátság Hónapja keretében a Társaság előadói a Magyar-Szovjet Társasággal közösen rendezett előadásokon ismertették *Gorkij* és *Solohov* műveit. Az előadásokat általában hozzászólások és viták követik. A dolgozók elmondják észrevételeiket az előadásokkal kapcsolatban és legmaradandóbb vagy legújabb olvasmányaik tapasztalatairól is beszámolnak. A Globus-nyomdában elhangzott *Gorkij*-előadás után az egyik dolgozó elmondta, hogy fiatal korában milyen nagy érdeklődéssel olvasta *Gorkij Az anya* című művét, hogyan vitték *Gorkij* írásai előre, hogyan fedte fel előtte és munkatársai előtt *Gorkij* regénye a sztrájkok jelentőségét. A vendéglátóipari dolgozók egyik csoportja a *Gorkij*-előadás után megvette *Az anya* c. regényt és elhatározták, hogy a könyvet kézzel-kézre adva valamennyien elolvassák. Az előadásokat sok helyen értékes kultúrmisszor kíséri. A *Gorkij*-előadások után részleteket adtak elő üzemi színjátékok az *Ejjeli menedékhelyből*. A dolgozók nagy érdeklődéssel hallgatták a *Petőfiről* és *Móricz Zsigmondról* szóló előadásokat is. Dolgozó parasztok szóltak fel a *Móricz*-előadások után és megvitaták *Móricz* parasztábrázolásának legfontosabb kérdéseit Kiskunhalason és Nagykanizsán a *Móricz*-előadások után az üzemi és városi könyvtárakból az összes *Móricz*-regényt kikölcsönözték a dolgozók. A legfőbb helyen a *Petőfi*-előadásokat is a hozzászólások hosszú sora követte. A dolgozók mind többet és többet akarnak tudni nagy forradalmi költőnkéről. Kérdéseket vetettek fel a 48-as szabadságharcra kapcsolatban, *Kossuth* és *Petőfi* politikai irányvonaláról. Az előadók gyakran egy-egy irodalmi téma kapcsán a helyi hagyományokra is ráirányítják a figyelmet. Az egyik kaposvári *Móricz*-előadáson 1919-es fénykép került elő, amely *Móricz Zsigmondot* ábrázolja, amint *Latinka Sándorral* és a somogy megyei földosztókkal tárgyal. Szintén Somogy megyében került szóba egy irodalmi előadás után *Csokonai* somogy megyei útja és a *Dorottyú* keletkezése. Az Egerben működő előadói csoport *Gárdonyi Egri csillagok* című művéről készít külön ismertetést és ugyanez a csoport a *Különös házasság* egri vonatkozásait is feldolgozza. A tolnamegyei szervezet *Petőfi* tolnamegyei útjáról gyűjt adatokat, a kecskeméti előadói csoport *Katona József* életéről fog ismeretterjesztő füzetet kidolgozni. Áprilisban nyílt meg Miskolcon az előadói csoport kezdeményezésére és rendezésében egy színháztörténeli kiállítás, amely a helyi haladó hagyományok emlékeit is bemutatja.

Az irodalmi ismeretterjesztő előadások számának növekedése és a hallgatóság létszámának emelkedése azt bizonyítja, hogy dolgozóink komoly érdeklődést tanúsítanak az irodalom haladó értékei, klasszikus alkotásai iránt. 1952 első negyedévében összesen 2203 irodalomnépszerűsítő előadást rendezett az Irodalomtörténeti Társaság, ezeken az előadásokon összesen 167.650 hallgató vett részt.